

ԱՄՍՈՒԱՅ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԾՅՈՒՆԵՐԻ ԽՆԴԻՐԸ

Կ. Պօլսի հայ լրագիրները հաղորդում են, որ Պօլսի պատրիարքարանը կազմում է եպիսկոպոսանալու վարդապետների անուանացուցակը։ Այդ խնդիրը մեծ իրարանցում է առաջ բերել Կ. Պօլսի լրագիրների մէջ, որոնցից «Կապուոջ» ծաղրաթերթը բոլորոցային եպիսկոպոսներն վերնագրով խիստ զաւեշտական յօդուած է գետեղել, իսկ «Իւզանդիոն»-ի մէջ տպուած է Արշ. Ալաթյաճեանի «Եպիսկոպոսացման հապճէպ» վերնագրով առաջնորդող յօդուածը, ուր ամենախիստ կերպով դատապարտում է Պօլսի պատրիարքարանը, որ «ծիծաղելի փութկոտութեամբ և տարօրինակ անտարբերութեամբ» սկսել է եպիսկոպոսական ցանկի մէջ մտցնել երիտասարդ և դեռ թեմերում չծառայած կտմ անուանարկուած վարդապետներին, իսկ անուշադրութեան մատենել երկար տարիների անբիծ և անձնուրաց ծառայութեամբ վաղուց արդէն արժանաւոր համարուածներին։

Յայտնի է, որ եպիսկոպոսը մեծ քահանայ է, առանց որևէ տարբերութեան քահանայի կոչումից, միմիայն նորա պաշտօնը հովուական է. եպիսկոպոսութիւնը առհասարակ թեմականների իրաւունքն է համարուել, թէպէտ պատմութիւնը մեզ բազմաթիւ օրինակներ է տուել, որ թեմակալ լինելու իրաւունքը միմիայն եպիսկոպոսներին չէ պատկանում, այլ առհասարակ թէ մեծ և թէ պարզ քահանաներին։ Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ առաքելական կանոնը նոյն իսկ պատուիրում է, որ քահանայապետ և գլխաւոր նշանակեն քահանաներից ընտրեալներին և անարատներին.

«Վարգեցին առաքեալը և եղին հաստատութեամբ, եթէ 'ի կարգէ քահանայութեան ընտրեալքն, անարատքն և որ սուրբ ի մամոնայէ իցեն, օրինաց և կարգի եկեղեցւոյ հմուտք, եթէ և յանարգաց ոք իցէ, 'ի քահանայապետութիւն և 'ի գլխաւորութիւն կացուցեն» (Առաք. Ի. Ի.)։

Սոսյ բ. Ժողովի կանոնները ուղղակի հրամայում են, որ եպիսկոպոս պէտք է ձեռնադրել անպատճառ ցիտնական մարդ և թեմի կամքով և ոչ թէ որևէ պատրիարքարանի ցանկութեամբ,

որ կարող է հիմնուած լինել զանազան անձնական և այլ հաշիւների վերայ:

«Այսուհետեւ արժանաւորքն միայն և զիտունքն առցեն զատիճան եպիսկոպոսութեան, մեծաւ քննութեամբ և վկայութեամբ, և թեմին կամակցութեամբ առանց կաշառաց, հասակաւ մի պակաս քան զերեսուն ամնա: (Ստյ Բ. Ժող. ա. ա.):

Այս կանոններէց պարզ երևում է, որ եպիսկոպոս ձեռնադրելու համար նախ և առաջ հարկաւոր է մեծ գիտութիւն և պատրաստութիւն, արժանաւոր վարքի հետ, և ապա երկարամեայ ծառայութիւն թեմի Ժողովրդեան, որի կամակցութիւնը կամ բարի վկայութիւնը պահանջուում է եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար:

Բայց Կ. Պօլսի պատրիարքարանը ներկայումս կազմել է եպիսկոպոսացունների մի ցուցակ, որոնք, ըստ «Բիւզանդիոն»-ի, մեծ մասամբ չունին եկեղեցական օրէնքներով դժուած պայմաններից մէկը կամ միւսը և ուրեմն դեռ շատ վաղ է նոցա եպիսկոպոսացումը:

Կազմուած ցուցակի եպիսկոպոսացուններից միակ վարդապետը Գնէլ Դալէմբարեանն է, որ երբեմն Մշոյ առաջնորդ է եղած և բարոք պաշտօնավարութեամբ, բայց նա էլ այժմ կրօնական Ժողովի անդամ լինելով՝ ոչ մի իրաւական ընծայագիր չունի եպիսկոպոս ձեռնադրուելու: «Դուռի կամ պատուհանի վրայ ձեռնադրուելու քաջքուք դրութեամբ իր եպիսկոպոսացումն իրեն ալ պատուաբեր չի կրնար ըլլալ» ասում է «Բիւզանդիոնը»:

Երկրորդ եպիսկոպոսացուն որոշուել է՝ պատր. փոխանորդ Ղևոնդ Մ. Վ. Դուրեանը, որ բացի այն, որ ոչինչ առանձին նպաստող հանգամանքներ չունի եպիսկոպոսացման համար, ընդհակառակը այնպիսի պարագաներ կան, որոնք ուղղակի արգելք են նրա եպիսկոպոսանալուն: Նախ նա անփորձ երիտասարդ է, որի անփորձութեան թարմ օրինակները դեռ չեն մոռացուել տաճկահայերի յիշողութիւնից: Դադթականների անունով 6—7000 ոսկիների (6—70,000 ու.) բաշխում կատարուեց պատրիարքարանի մէջ ազատութեան յաջորդող առաջին օրերում Ղևոնդ վարդապետի և զաղթականաց յանձնաժողով անունով մի մարմնի ձեռքով, որի հաշիւը մինչև այժմ չկայ: Ասում են այդ գումարից հազիւ 2000 ոսկի է բաժանուել զաղթականներին, մնացեալ 4000 ոսկին (40,000 ու.) կորել է կամ անյայտ է թէ ինչպէս է բաժանուել, մի զաղտնիք, որ կարող է լուծել Ղևոնդ վարդապետը, բայց կատարեալ լուրթիւն է պահում:

Սերաստիոյ առաջնորդը հրաժարուել է և հրաժարուածին ոչ

մի թեմ եպիսկոպոսութեան վկայական չի տայ, բայց մտել է եպիսկոպոսացունների ցուցակի մէջ. նոյնպէս անկանոնութիւն:

Կարինի առաջնորդը իր աթոռի վրայ հանգիստ չէ և ուզում է Շապինգարահիսար վերադառնալ. ձր թեմը պէտք է եպիսկոպոսական վկայական տայ. յայտնի չէ:

Դիարբէքիւրի և Անկիւրիայի առաջնորդները մի քանի ամիս է միայն պաշտօնի են մտել, դեռ թեմը կարգին նոցա երեսը չէ տեսել և պատրիարքարանը նոցա մտցնելով եպիսկոպոսացունների ցուցակի մէջ՝ հարկադրում է թեմերին եպիսկոպոսութեան վկայականներ տալ նոցա, որոնց դեռ չի էլ ճանաչում կարգին:

Արմաշի վանահայրութիւնը պարզ վանահայրութիւն է և ոչ թէ հովուական պաշտօնէութիւն, մինչդեռ այնտեղի վանահայրը մտել է ցուցակի մէջ:

Գրիգորիս վարդապետ Պալաքեանը նոր է ընտրուել Ռումանիայի և Բուլղարիայի առաջնորդ, դեռ պաշտօնի չէ մտել, գուցէ շատ արժանաւոր, մենք չգիտենք, սակայն անպաշտօն, չծառայած և շատ երիտասարդ, պէտք էր ուրիշն սպասել, որ նա պաշտօնի մէջ իւր արժանիքները գործով արդիւնաւորէ և ապա եպիսկոպոսանայ: Սակայն մտել է ցանկի մէջ:

Միայն Երուսաղէմի պատր. տեղապահն է, որ 'ի պաշտօնէ իրաւունք ունի եպիսկոպոս ձեռնադրուելու:

Կարծեօք բոլոր յիշած վարդապետները իբրև պատգամաւոր վերջին կաթողիկոսական ընտրութեան եկած էին էջմիածին:

Այս ցանկը, ասում է յօդուածագիրը, մի անգամ ևս «դժբաղտաբար գալիս է հաստատելու ժողովրդի այլևայլ խաւերի մէջ տարածուած այն զրոյցը, թէ պատրիարքարանի արդի վարչական և մատակարարական գործերի մէջ տիրապետող ոգին վերին աստիճանի թոյլ է և զանազան ազդեցութիւններ, ազգականական ու բարեկամական էլ հետք, դեր կկատարեն հոն»:

Ազգականութիւն և բարեկամութիւն... շատ ծանր խոհեր են թելադրում այս երկու բառերը մեզ. հւր ներկայումս և ձր ասպարիզի մէջ դեր չեն կատարում այս երկու պարագաները. բայց հւր և դիր խաղային դոքա, յամենայն դէպս երբեք դեր պիտի չխաղային այնտեղ, ուր եկեղեցական բոլոր կանոնները խստիւ արգելում են եպիսկոպոսի և առհասարակ հոգեւորականի ընտրութեան ժամանակ առաջնորդուել ոչ բարեկամութեամբ, ոչ ազգականութեամբ և ոչ մամոնայով:

Մանաւանդ մեծ զգուշութիւն է հարկաւոր գործ դնել եպիսկոպոսացուի ընտրութեան խնդրում, որովհետև հայոց ներկայ կեանքում եպիսկոպոսը ամեն ինչ է, նորա անձնաւորութիւնից կախում

ունին դպրոցական բոլոր գործերը, նա է ուղղութիւն տալիս ուրեմն աճող սերնդի դաստիարակութեան. չնայելով որ նա նոյնպիսի մի քահանայ է, ինչ որ ամեն մի քահանայ, բայց նա ըստ օրինի տէր է հանդիսանում բոլոր քահանաների և առհասարակ հոգևորականութեան վրայ և նա է կազմակերպում հոգևորականութիւնն ըստ իր քմահաճոյքի և ցանկութեան. տէրութիւնների աչքում մի եպիսկոպոս, ինչքան էլ սա տգէտ, կաշառակեր և ամեն պակասութիւններով ապականուած մէկը լինի, շատ աւելի մեծ կշիռ ունի, քան հազար կրթուած ու արժանաւոր քահանայ. Նոյն իսկ մեր ժողովրդի աչքում եպիսկոպոսը մի խոշորութիւն է, իսկ քահանան մի նուաստութիւն, մի «տէրտէր», որի մասին ամեն ինչ կարելի է ասել, իսկ եպիսկոպոսին պարտաւոր է մեծարել, լինի նա արժանաւոր այդ պատուի թէ ոչ, եւ այդ արտայայտում է նա ամեն կերպ. վերցրէք հէնց վարձատրութեան ձևը. միևնոյն աշխատանքի համար ժողովուրդը քահանային վճարում է 3 ուրբի, իսկ եպիսկոպոսին 300 ուրբի, թէպէտև շատ լաւ դիտէ, որ այսպիսի խոշոր գումարները ոչ մի բանի չպիտի ծառայեն:

Տեսնում էք ուրեմն, թէ ինչ բան է եպիսկոպոսը. Մի մեծութիւն թէ պետութեան, թէ եկեղեցու և թէ ժողովրդի աչքում. եթէ այս այսպէս է, ապա ուրեմն որքան մեծ ընտրութիւն և զգուշութիւն պէտք է գործ դնուի եպիսկոպոսացուի ընտրութեան ժամանակ, մանաւանդ որ այդ կոչումը ցմահ է և չէ փոփոխւում:

Ձայրանալ պէտք է ուրեմն, որ Կ. Պօլսի պատրիարքարանը այսպիսի թեթևամտութեամբ է մօտենում այդ ծանրակշիռ խնդրին և ոչ պահանջուած խորագիտութեամբ. բարեկամական և ազգականական հաշիւներով և ոչ՝ օրինապահանջ անաչառութեամբ:

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Խմբագրութեանս մէջ ստացուել են մի քանի յօդուածներ Թիֆլիսի վանքի եկեղեցու քահանաների միաբանական դրամարկչից կատարած փոխառութեան, Կովկասի Հայոց բարեգործական ընկերութեան անհոգութեամբ կորստի մատնուած Բաստրմաճեանի կտակաւանդեալ գումարի, թեմիս ս. առաջնորդի նախագահութեամբ զոյութիւն ունեցող նպաստամատոյց յանձնաժողովի 50,000 ուրբի գումարի կասկածելի վիճակի և մի քանի այլ դրամական խնդիրների մասին: